

O. P. JINDAL SCHOOL, SAVITRI NAGAR**Half Yearly Examination (2018 – 2019)**

Class: VII

MM: 80

Subject: Sanskrit

Time: 3 Hrs.

Name: _____ Class / Section: _____ Roll No.: _____

Fifteen Minutes Extra will be for reading the Question Paper.

- निर्देशाः १) प्रश्नपत्रे चत्वारि खण्डानि सन्ति ।
 खण्ड क पठित अवबोधनम् (१० अङ्काः)
 खण्ड ख रचनात्मकं कार्यम् (१४ अङ्काः)
 खण्ड ग अनुप्रयुक्तव्याकरणम् (२६ अङ्काः)
 खण्ड घ पठित-अवबोधनम् (३० अङ्काः)
- २) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः ।
 ३) प्रश्नानाम् उत्तराणि खण्डानुसारं क्रमेणैव लेखनीयानि ।
 ४) प्रश्नसंख्या अवश्यं लेखनीया ।
 ५) उत्तराणि संस्कृतेन एव लेखनीयानि ।

खण्ड 'क'**प्र०१ निम्नलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -**

अस्मिन् संसारे अनेकानि दुःखानि सन्ति । संसारे तु दुःखानाम् मूलकारणम् अज्ञानम् एव अस्ति । यदि समाजे शिक्षायाः अभावः भवति तर्हि तु समाजे अनेके विकाराः उत्पन्नाः भवन्ति । भारते अंधविश्वासानाम् कारणम् अपि अशिक्षा एव अस्ति । शिक्षिते समाजे एव योग्याः नागरिकाः समृद्धाः भवन्ति । अस्माभिः अपि शिक्षायाः दानेन अशिक्षितस्य वर्गस्य सहायता कर्तव्या ।

I एकपदेन उत्तरत-**(१×४=४)**

- क) अज्ञानम् केषाम् कारणम् भवति ?
 ख) अंधविश्वासानाम् कारणम् किम् ?
 ग) के समृद्धाः भवन्ति ?
 घ) दुःखानि कुत्र सन्ति ?

II एकवाक्येन उत्तरत -**(२×२=४)**

- क) समाजे विकाराः कदा उत्पन्नाः भवन्ति ?
 ख) दुःखानाम् मूलकारणम् किम् भवति ?

III यथानिर्देशं उत्तरत-**(१×२=२)**

- क) 'अस्मिन्' इति पदे का विभक्तिः ?
 ख) 'विकाराः' इति पदस्य अर्थः कः ?

खण्ड-‘ख’

प्र० २ अग्रजस्य विवाहार्थम् दिनत्रयस्य अवकाश हेतु प्रधानाचार्यम् प्रति पत्रं लिखत। ($\frac{1}{2} \times 90 = 45$)

श्रीमान् प्रधानाचार्य महोदयः

ओ०पी०जिंदल विद्यालयः

तमनार।

तिथि : - - - - - २०१८

श्रीमन् !

सेवायाम् १ ----- निवेदनम् २ ----- यत् मम ज्येष्ठस्य ३ ----- विवाहः
४----- भविष्यति। ५ ----- तु वाराणसीम् गमिष्यति। अतः ६----- दिनत्रयस्य
७ ----- प्रदाय ८ ----- । ९ ----- ।

भवदीया १० -----

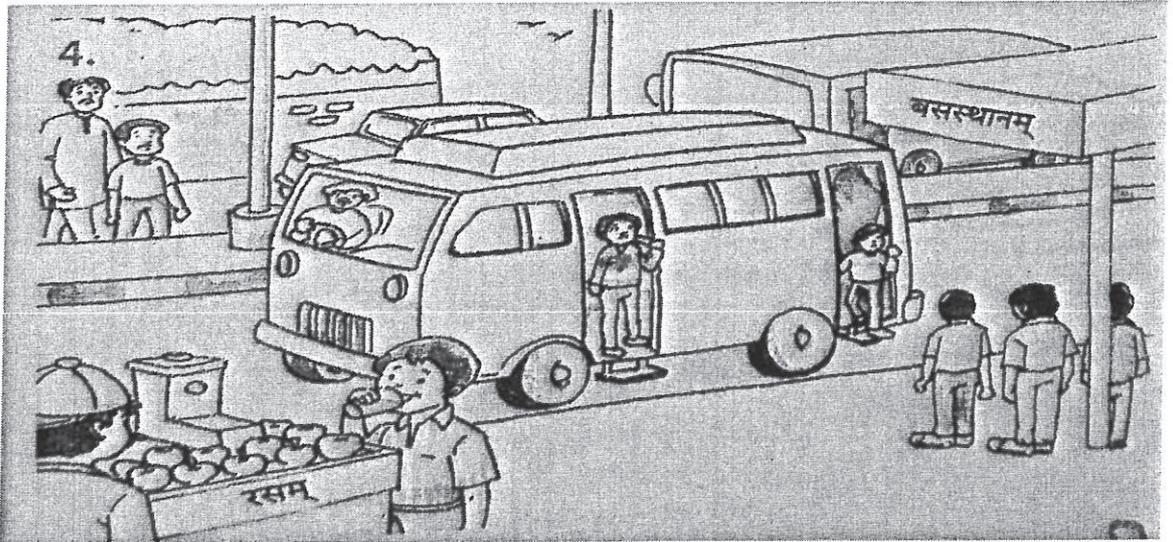
सुप्रिया

कक्षा - सप्तमी ‘अ’

अनुक्रमांकः

अस्ति, इदम्, पश्वः, मह्यम्, अनुगृह्णन्तु, भ्रातुः, वरयात्रा, अवकाशं, शिष्या, धन्यवादः
प्र०३ अधोप्रदत्तान् चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दानां सहायतया पञ्चवाक्येषु
चित्रवर्णनम् कुरुत। (१×५=५)

बसस्थानम्, पंक्तिबद्धाः, बसयानम्, रसम्, जनकेन, सह, आगच्छति, बालः, पुरुषः

प्र० ४ घटनाक्रमानुसारं वाक्यानि लिखत -

($\frac{1}{2} \times 4 = 2$)

- क) कूर्मः हंसयोः सहायतया आकाशमार्गेण अगच्छत् ।
ख) गोपालकाः अकथयन्-वयं पतितं कूर्मं खादिष्यामः ।
ग) कूर्मः हंसौ च एकस्मिन् सरसि निवसन्ति स्म ।
घ) केचित् धीवराः सरस्तीरे आगच्छन् ।
ङ) कूर्मं अन्यत्र गन्तुम् इच्छति स्म ।
च) लम्बमानं कूर्मं दृष्ट्वा गोपालकाः अधावन् ।
छ) कूर्मः आकाशात् पतितः गोपालकैः मारितश्च ।
ज) 'वयं श्वः मत्स्यकूर्मादीन् मारयिष्याम' इति धीवराः अकथयन् ।

खण्ड- 'ग'

प्र० ५ वर्ण-संयोजनं कुरुत -

($\frac{1}{2} \times 4 = 2$)

- क) क् + ऋ + ष् + ण् + अः =
ख) म् + अ + ह् + ए + श् + अः =
ग) स् + अ + म् + अ + य् + अः =
घ) इ + ई + प् + अ + क् + अः =

प्र० ६ अधोलिखित प्रश्नानाम् विकल्पेभ्यः उचित पदम् चित्वा लिखत-

($9 \times 5 = 45$)

- क) कस्य वर्णस्य उच्चारणस्थानं मूर्धा भवति ?
(अ) व् (ब) ढ (स) न्
ख) कः वर्णः तालव्यः अस्ति ?
(अ) च् (ब) प् (स) ख्
ग) कः वर्णः कण्ठ्यः अस्ति ?
(अ) च् (ब) म् (स) ह्
घ) एतेषु वर्णेषु कः वर्णः दन्त्यः अस्ति ?
(अ) त् (ब) प् (स) ट्
ङ) एतेषु वर्णेषु कः वर्णः ओष्ठम् अस्ति ?
(अ) श् (ब) ए (स) भ

प्र० ७ प्रदत्त विकल्पेभ्यः उचितं पदं चित्वा सन्धिः-सन्धिच्छेदं का कुरुत । (१X५=५)

- क) परमेशः तु सर्वम् पश्यति ।
 (अ) प+रमेशः (ब) पर+मईश (स) परम+ईशः
- ख) हरिः दैत्यारि अस्ति ।
 (अ) दै+त्यारि (ब) दैत्य+अरिः (स) दैत्य+आरिः
- ग) भक्ताः देव+आलये अर्चयन्ति ।
 (अ) देवालये (ब) देवआलये (स) देवोलये
- घ) तम् गायकः अत्र एव गायति ।
 (अ) ग्+यकाः (ब) गाय+कः (स) गै+अकः
- ङ) संध्याकाले सूर्यः+अस्त भवति ।
 (अ) सूर्यासत (ब) सूर्यास्तः (स) सूर्योस्त

प्र० ८ मञ्जूषात् समुचितपदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत- (1/2X१०=५)

	एकवचन	द्विवचन	बहुवचन
प्रथमा	हरिः	-----	हरयः
द्वितीया	हरिम्	हरी	-----
तृतीया	हरिणा	-----	हरिभिः
चतुर्थी	-----	हरिभ्याम्	हरिभ्यः
पंचमी	-----	हरिभ्याम्	-----
षष्ठी	हरेः	-----	हरीणाम्
सप्तमी	-----	हर्योः	-----
सम्बोधन	हे हरे!	-----	हे हरयः !

हर्योः, हरीन्, हरौ, हरिषु, हे हरी !, हरिभ्याम्, हरेः, हरी, हरिभ्यः, हरये

प्र० ९ धातुरूप निर्देशानुसारं रिक्तस्थानानि पूरयत- (१X५=५)

- क) अहम् प्रयत्नं ----- । (भविष्यामि / करिष्यामि)
- ख) फलानि मधुराणि ----- । (अस्ति / सन्ति)
- ग) भवान् किम् ----- । (पठति / पठसि)
- घ) अद्य तव पितामहः ----- । (आगच्छति / गच्छत्)
- ङ) वृक्षात् पत्राणि ----- । (पतति / पतन्ति)

प्र० १० मञ्जूषात् पर्यायान् चित्वा लिखत -

($\frac{1}{2} \times 4 = 2$)

प्रयत्न, महीरुह, सर्वः, ललाटम्, पुत्रः, भण्डिकः, रसवती, पटु

क)	भालम	-----
ख)	वृक्ष	-----
ग)	सकलः	-----
घ)	महानसम्	-----
ङ)	नापितः	-----
च)	चेष्टा	-----
छ)	वत्सः	-----
ज)	दक्षः	-----

खण्ड- 'घ'

प्र० ११ गद्यांशं ध्यानेन पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत ।

स्त्रीशिक्षाक्षेत्रे अग्रगण्या पण्डिता रमाबाई १८५८ तमे ख्रिष्टाब्दे जन्म अलभत। तस्याः पिता अनन्तशास्त्री डोंगरे माता च लक्ष्मीबाई अस्ताम्। स्त्रीणां कृते संस्कृतशिक्षणं प्रायः प्रचलितं नासीत्। किन्तु डोंगरे रूढिबद्धां धारणां परित्यज्य स्वपत्नीं संस्कृतमध्यापयत्। एतदर्थं रमा अपि स्वमातुः संस्कृतशिक्षां प्राप्तवती।

I एकपदेन उत्तरत -

(१×२=२)

- क) स्त्रीशिक्षायै अग्रगण्या का ?
ख) रमाबाई कुतः संस्कृतशिक्षां प्राप्तवती ?

II पूर्णवाक्येन उत्तरत -

(२×१=२)

- क) कः समाजस्य प्रतारणाम् असहत् ?

III निर्देशानुसारं उत्तरत -

(१×२=२)

- क) तस्याः पितुं नाम. किम् ?
ख) परित्यज्य अत्र कः प्रत्यय ?

अ) क्त्वा   ब) ल्यप्   स) अनीयर्

B

प्र० १२ श्लोकांशान् ध्यानेन पठित्वा उत्तराणि लिखत -

श्वः कार्यमद्य कुर्वीतः पूर्वाह्ने चापरान्हिकम् ।

नहि प्रतीक्षते मृत्युः कृतमस्य न वा कृतम् ॥

I एकपदेन उत्तरत -

(१X२=२)

क) श्वः कार्यम् कदा कुर्वीतः ?

ख) किम् कृतम् न वा कृतम् ?

II पूर्णवाक्येन उत्तरत -

(२X१=२)

क) कः अस्मान् न प्रतीक्षते ?

III निर्देशानुसारं उत्तरत -

(१X२=२)

क) 'पूर्वाह्न' इति पदस्यविलोपदम् किम् ?

अ) प्रातः   ब) अपराह्न   स) संध्या   द) दिनम्

ख) 'मरणम्' इत्यर्थे किम् पदम् प्रयुक्तम् ?

अ) मृत्युः   ब) श्वः   स) अद्यः   द) नहि

प्र० १३ अधोलिखितम् नाट्यांशम् पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

डेविडः शुचे! जानासि त्वम् ? अस्माकं ध्वजः कीदृशः ?

शुचिः अस्माकं देशस्य ध्वजः त्रिवर्णः इति ।

सलीमः रुचे! अयं त्रिवर्णः कथम् ?

रुचिः अस्मिन् ध्वजे त्रयः वर्णाः सन्ति, अतः त्रिवर्णः किं त्वम् एतेषां वर्णानां नामानि जानासि ?

सलीमः अरे! केशरवर्णः, श्वेतः, हरितः च एते त्रयः वर्णाः । केशरवर्णः शौर्यस्य, श्वेतः सत्यस्य, हरितश्च समृद्धेः सूचकाः सन्ति ।

I एकपदेन उत्तरत -

(१X२=२)

क) अस्माकं ध्वजः कीदृशः ?

ख) केशरवर्णः कथम् ?

II पूर्णवाक्येन उत्तरत -

(२X१=२)

क) एते त्रय वर्णाः किं सूचयन्ति ?

III निर्देशानुसारं उत्तरत् -

(9X2=2)

क) 'त्रिवर्ण ध्वजः' अत्र विशेषण पदम् किम् ?

अ) त्रि   ब) वर्णः   स) ध्वजः   द) त्रिवर्णः

ख) श्वेतवर्ण कस्य प्रतीकः ?

अ) सत्यस्य   ब) शौर्यस्य   स) समृद्धेः   द) प्रगतेः

प्र० १४ रेखांकितानि पदानि अधिकृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत -

(9X4=4)

क) कलहं कृत्वा नरः दुःखी भवति ।

ख) शत्रुणां समक्षं विजयः सुनिश्चितः भवेत् ।

ग) पितरं कर्मणा सेवते ।

घ) सर्वदा व्यवहारे ऋतुजा विधेया ।

प्र० १५ अधोलिखितानि वाक्यानि कः कं प्रति कथयति -

(9X4=4)

क) अहं उत्तरं न दस्यामि ।

ख) अहम् तपः एव चरिष्यामि ।

ग) पार्वती ! प्रीतोऽस्मि तव संकल्पेन ।

घ) यूयं भस्म खादत ।

प्र० १६ विपर्यान् मेलयत् -

(1/2X4=2)

दुर्लभः	जयः
पराजय	पूर्णः
अपूर्णः	साधुः
खल	सुलभः

प्र० १७ अशुद्धं पदं चिनुत -

(1/2X4=2)

क) गमन्ति , यच्छन्ति , पृच्छन्ति , धावन्ति ।

ख) रामेण , गृहेण , सर्पेण , गजेण ।

ग) लिखति , गर्जति , फलति , सेवति ।

घ) लतया , मातया , रमया , निशया ।